

İSLÂMİYETTE NAR

Mustafa AKÇAY*

ÖZET

Nar *Kur'an*'da bir cennet ve dünya meyvesi olarak zikredilmektedir. Bu çalışmada narın İslamiyetteki yeri değerlendirilirken öncelikle *Kur'an-ı Kerim* ve hadisler temel alınmıştır. Ayrıca narın şifalı bir meyve olması üzerinde de durulmuştur. Adı geçen kaynakların dışında, önemli İslam bilginlerinin eserlerinde narın tedavi edici yönünün nasıl işlendiği ortaya konmuştur. Rüya tabirlerinde narın yeri ise çeşitli tabirnameler vasıtasıyla açıklanmıştır.

Anahtar kelimeler: İslamiyet, nar, şifalı meyve, rüya tabiri.

POMEGRANATE IN ISLAM

ABSTRACT

Pomegranate is mentioned in Kuran as fruit of paradise and world. This study views the place of pomegranate in the Kuran and the hadith basically. And it was emphasized that pomegranate is a curative fruit. And except those refernces it's characteristic of curative was examined in the the works of classical scholars. And the place of pomegranate in dream interpretation was explained by books of dream interpretation.

Key words: İslam, pomegranate, beneficial fruits, dream interpretation.

Kur'an-ı Kerim'de nar

Narın *Kur'an-ı Kerim*'de nar Arapça *rumman* kelimesiyle ifade edilmiştir; bu kelime nar ağacı ve

* Yard. Doç. Dr. Mustafa Akçay, Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslâm Mezhepleri Tarihi Öğretim Üyesi, Sakarya.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic*

Volume 3/5 Fall 2008

meyvesinin ikisini birden ifade etmektedir. Meyve olarak nar *Kur'an*'da üç ayette yer almaktadır. Bu ayetlerin birinde nardan, cennet meyvesi, diğer ikisinde ise dünya nimeti olarak övgüyle bahsedilmektedir. İnsanı özendirerek şekilde cennet nimetleri içinde zikredilmesi narın önemine işarettir. Övülen bir dünya nimeti olarak zikri geçtiği iki yerde nar, üzerine yemin edilmiş olan zeytinle (et-Tin, 95/1) birlikte, hemen onun akabinde yer almakta, böylece âdeta nar da üzerine yemin edilmiş olan zeytin gibi bir değer kazanmış olmaktadır. Ayrıca söz konusu her iki ayette, başta Allah'ın varlık ve birliğine olmak üzere onun kudret, yaratma ve rızık verme gibi sıfatlarına delil olmaları açısından diğerlerinin yanında özellikle nar da zikredilmiştir. Binlerce sebze ve meyvenin arasından Allah'ın varlık ve birliğine ve diğer bazı sıfatlarına delil olarak bu meyvenin de zikredilmiş olması, narın değerini artıran bir başka husustur.

Narın bir cennet meyvesi olarak geçtiği ayet meali şöyledir: “İkisinde de her türlü meyveler, hurma ve nar var.”¹

Burada, Allah'ın huzurunda hesaba çekilmekten korkanlar için ahirette iki cennetin olduğundan, özelliklerinden ve orada bulunan bazı nimetlerden bahsedilirken bu iki cennette her türlü meyvenin olduğu belirtilmiş, hemen akabinde özellikle hurma ve nar açıkça zikredilerek onlara vurgu yapılmıştır.

Narın Allah'ın varlık ve kudretine delâlet eden bir dünya nimeti olarak zikredildiği iki ayet şöyledir: “Gökten su indiren O'dur. Sonra biz, onunla her çeşit bitkiyi çıkarırız. O bitkiden bir filiz, ondan da büyüyüp birbirinin üstüne binmiş taneler, başaklar çıkarırız. Hurma tomurcuklarından sarkan salkımlar, üzüm, zeytin ve nar (bahçeleri) yetiştiririz. Bunlardan kimi birbirine benzer, kimi benzemez. Her birinin meyvesine, bir ilk meyve verdiğinde bir de tam olgunlaştıklarında bakın. Elbette bütün bunlarda iman edecekler için alınacak birçok dersler vardır.”²

¹ Rahman, 55/68.

² el-En'am, 6/99.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/5 Fall 2008*

“Çardaklı çardaksız bağları, ürünleri çeşit çeşit hurmaları, ekinleri, zeytin ve narları birbirine benzer ve benzemez şekilde yaratan hep odur. Her biri meyve verdiği zaman meyvesinden yeyin. Devşirilip toplandığı gün de hakkını (sadaka ve zekâtını) verin, fakat israf etmeyin. Çünkü Allah israf edenleri sevmez.”³

Tefsir bilginleri doğal olarak bu ayetlerde geçen meyvelerden daha ziyade bu ayetlerin dinî ve fikhî açıdan ne anlam ifade ettiğiyle ilgilenmişlerdir. Nitekim müfessirler bu iki ayetin Allah’ın yaratma ve kudret sıfatlarına özellikle delil olduğuna, renk, şekil, tat ve koku bakımından onun yarattığı yiyecekler üzerinde düşünülmesi gerektiğine dikkat çekmiş; ilâveten En’am suresi 5/141. ayetteki “Devşirilip toplandığı gün de hakkını (sadaka ve zekâtını) verin” ifadesinden hareketle sebze ve meyvelerin zekâtı (öşür) meselesi üzerinde durmuşlardır.⁴

Öte yandan ünlü tefsir bilgini Fahreddin er-Razî, En’am suresi 5/99. ayette tahıl ve meyvelerin zikrediliş sırasının bir anlam ifade ettiğini düşünerek aralarında önemlilik sıralaması yapmıştır. Buna göre, ayette binlerce çeşit bitki ve meyve arasından özellikle dört çeşit ağacın, yani hurma, üzüm, zeytin ve narın ismen açıkça zikredilmesinin bunların üstünlüğüne işaret ettiğini, ayrıca tahılların (ziraat mahsullerinin) söz konusu bu dört meyveden önce zikredilmesinin tahılların temel gıda, olması bakımından daha büyük önem arz ettiğini belirtmiştir.⁵ Fahreddin er-Razî ilginç bir yaklaşımda bulunarak nar meyvesinde Allah’ın hem toprağa ait soğukluk, katılık, sertlik ve yoğunluk gibi özellikleri hem de suya ait özellikleri bir araya getirdiğini, böylelikle Allah’ın zıtları bir arada cemetmesinin onun kudretine büyük bir delil olduğunu ifade etmiştir. Fahreddin er-Razî ve ünlü Türk tefsir bilgini Muhammed Hamdi Yazır’ın açıklamalarına göre narın bir yönüyle

³ el-En’am, 6/141.

⁴ bk. Kurtubî, *el-Camî’u li ahkâmî’l-Kur’an*, Beyrut 1966, C. VII, s. 49, 99-110; Fahreddin er-Razî, *Mefâtihu’l-gayb*, XIII, Daru’l-kütübî’l-ilmîye, Tahran, ts., s. 213-214; İbn Kesir, *Tefsîru’l-Kur’ânî’l-Azîm*, Dâru’l-marife, Beyrut 1982, s. 159, 181; M. Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur’an Dili*, C. III, İstanbul 1936, s. 1069-2071.

⁵ Fahreddin er-Razî, *a.g.e.*, C. XIII, s. 109-110.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic*

Volume 3/5 Fall 2008

güçlendirici bir gıda, bir yönüyle de ilâç olduğu belirtilmektedir. Çekirdeksiz narın kayda değer olduğunu M. Hamdi Yazır ayrıca vurgulamıştır.⁶

Hâsılı tefsir ve hadis bilgileri tarafından narın ilgili ayetlerde, diğer bazılarıyla birlikte ismen ve tekil olarak zikredilmesi, onun diğer meyvelerden daha faydalı olduğuna ve üstün konumuna bir işaret kabul edilmiştir.⁷

Hadislerde nar

Hadislerde nar, hakikat ve mecaz anlamlarıyla çeşitli şekillerde yer almaktadır. Buralarda narın mide için faydasına vurgu yapılarak şifa yönüne ve gölgesinden istifade edilen bir ağaç olmasına dikkat çekilmiştir.

Narın şifa yönüne ve mideye faydasına dikkat çeken hadiste Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuşlardır: “Narı içindeki zarı ile birlikte yiyiniz. Çünkü o midneyi temizler.”⁸ Narın bu özelliğiyle ilgili olarak Hz. Ali'nin de “Narı içindeki zarıyla birlikte yiyiniz. Çünkü o midneyi temizler.” dediği de rivayet edilmiştir.⁹

Narın bir cennet meyvesi olarak hadislerde yer alması, onun yenilebilen gerçek bir meyve mi yoksa bir mecaz mı olduğuyla alâkalıdır. Nitekim Ebu Said el-Hudri'den nakledilen bir hadise göre Hz. Peygamber şöyle buyurmuşlardır: “Cenneti gördüm. Orada nar ağacının bir narı deve semeri gibi (iri) idi.”¹⁰ Ayrıca bu konuda İbn Abbas'ın “Cennetteki nar deve semeri gibidir.” dediği rivayet edilmiştir.¹¹ Öte yandan Hz. Ömer'in naklettiğine göre bir gün bir grup Yahudi Resulullahın (s.a.v) yanına gelerek “Ey Muhammed, cennette meyve var mı?” diye sormuş, Hz. Peygamber de “Evet, orada meyveler, hurma ve nar var.” diyerek Rahman suresindeki (55/68) mezkûr ayeti okumuş, Yahudiler cennetteki meyvelerin

⁶ bk. Fahreddin er-Razî, *a.g.e.*, C. XIII, s. 110; M. Hamdi Yazır, *a.g.e.*, VI, s. 4692.

⁷ Kurtubî, *a.g.e.*, C. XVII, s. 185; İbn Kesîr, *a.g.e.*, IV, s. 279.

⁸ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, Çağrı Yayınları, İstanbul 1992, V, s. 382.

⁹ İbn Kayyim el-Cevziyye, *a.g.e.*, V, s. 43.

¹⁰ İbn Kesîr, *Tefsîru'l-Kur'ân'l-Azîm*, IV, s. 279.

¹¹ Kurtubî, *a.g.e.*, XVII, s. 186.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/5 Fall 2008

dünyadaki gibi yenilip yenilemeyeceğini sorunca da Hz. Peygamber “Evet, yenilecektir. “ buyurmuşlardır.¹²

Deccal, Ye’cüc-Me’cüc ve Hz. İsa’nın nüzulü ile ilgili uzun bir hadiste nar ağacından bahsedilmektedir. Bu rivayetin ilgili kısmına göre Allah yeryüzüne “Ey toprak, meyvelerini bitir, bereketini geri getir.” diyecek, bundan sonra toprağın bitirdiği nar ağacının narlarından insan ve hayvanlar yiyecek, onun gölgesinde gölgeleneceklerdir.¹³

Nar, öfkeden insanın yanaklarının kızarmasını ifade etme sadedinde mecaz anlamda da kullanılmıştır. Bu rivayete göre ashabın aralarında kader meselesini tartıştığını gören Hz. Peygamberin (s.a.v) öfkeden her iki yanağı nar gibi kızarmış ve “Bununla mı emrolundunuz, yoksa ben bununla mı gönderildim? Sizden öncekiler bu konuda tartıştıkları için helâk oldular. Size yemin ederim ki bu konuda asla tartışmayın.” diyerek bu konunun tartışılmasını yasaklamıştır.¹⁴

Nar hakkında “Bu narlarınızdan hiçbir nar yoktur ki cennet narlarından bir tanesi ile aşılınmış olmasın.” şeklinde bir rivayet de bulunmaktadır. Ancak Zehebî gibi hadis bilginleri bu sözün Muhammed b. Velid b. Eban el-Kalansî tarafından uydurulduğunu söylemişlerdir.¹⁵

Şifalı bitkilerde nar

Şifalı bitki, temel olarak tıbbî amaçlarla kullanılan herhangi bir bitki ya da bitkiden elde edilen madde anlamına gelmekte olduğu gibi, tıbbî, aromatik nitelikleri veya hoş kokusu ile değerlendirilen bitki ya da bitki bölümü için de kullanılmaktadır.¹⁶ Şifalı bitkileri, bedeni güçlendirici veya tedavi amacıyla çeşitli terkipler hâlinde kullanılan ot, sebze ve meyveleri içeren bütün bitkiler olarak tanımlamak daha uygun bulunmuştur.

¹² İbn Kesir, *a.g.e.*, IV, s. 279.

¹³ Müslim, *Fiten*, Çağrı Yayınları, İstanbul 1992. s. 110.

¹⁴ Tirmizî, *Kader*, Çağrı Yayınları, C. I, İstanbul 1992.

¹⁵ Zehebî, *el-Mizan*, IV/59 dan naklen İbn Kayyim el-Cevziyye, *Zâdü'l-meâd*, çev. Mehmet Erdoğan, İklim Yayınları, İstanbul 1990, C. V, s. 43.

¹⁶ Earll Mindell, *Mucize Bitkiler (Yeni ve Geleneksel Bitkisel İlaçların Bestseller Rehberi)*, çev. Yeşim Özkardaşlar Şallı, Prestij Yayınları, İstanbul 2003, s. 17.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic*

Volume 3/5 Fall 2008

Bitkilerin tıbbî amaçlarla kullanılmasında insanoğlunun hayvanlardan esinlendiği ileri sürülmüştür. Meselâ yaralı köpeklerin ayırık otuna sürünerek yaralarını tedavi ettiklerini, geyiklerin ağrılarını dindirmek için Girit otu yediklerini, keçilerin çöpleme (ellebore) yedikten sonra ishal olduklarını görerek insanoğlunun da bu maksatla onları kullanmış oldukları söylenmektedir.¹⁷ Aslında insanoğlunun bitkileri tıbbî amaçlarla kullanımı onun ontolojik özelliğinin doğal bir tezahürü sayılmalıdır. Zira insanoğlu otçul ve etçil bir varlıktır. Bu itibarla onun bitki ve hayvanları yiyecek ve içecek ihtiyacı için kullanması kadar bitkileri tıbbî amaçları doğrultusunda kullanması da doğaldır ve bu yüzden bu husus yadsınamaz.

Şifalı bitki ve otların güçlendirici, tedavi edici ve panzehir olarak tıbbî amaçlarla kullanımı insanlık tarihi kadar eskidir. Meselâ Frenk kimyonu ve kekik gibi bitkilerin tedavi için kullanımı beş bin yıl öncesine Sümerlere dayanmaktadır ve keza deniz üzümü beş bin sene önce Çin'de kullanılmıştır.¹⁸ Eczalığın temelini Sümerler tarafından atıldığı, ilk eczanelerin Babil'de açılmış olduğu ve buralarda sarmısak, raziyane, hardal, kenevir, nar kabuğu, hurma, badem, elma, semizotu, gül, arpa, buğday gibi bitkilerden; bal, balmumu, aslanayağı, filayağı, aslan tüyü, akbaba kanadı ve tavuk gözü gibi hayvanî maddelerden yapılmış ilâçların satıldığı ileri sürülmüştür. Mısır Piramitleri'nin iç duvarlarındaki resimli belgelerden ada soğanı, söğüt, yabanî safran, mürsafî, haşhaş çiçeği, kişniş, kına, nane, akasya, asma ve yer sarmaşığı gibi bitkilerin ilâç olarak kullanıldığı anlaşılmıştır.¹⁹ Yunanlıların milâttan beş asır önce idrar söktürücü olarak maydanoz, rezene, kereviz, ada soğanı, pırasa, sarımsak ve kuşkonmazı; kusturucu olarak sıcak su veya çöplmeyi; uyarıcı olarak adamotu, güzelavrat otu, afyon gibi bitkileri kullandıkları bilinmektedir.²⁰ Keza Hipokrat, yazılarında dört yüz kadar bitki ilâcı kaydetmiş,

¹⁷ Ayhan Yalçın, *a.g.e.*, s. 13.

¹⁸ Earll Mindell, *a.g.e.*, çev. Yeşim Özkardesler Şallı, s. 27; Ayhan Yalçın, *a.g.e.*, s. 13; *Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi*, "Şifalı" mad., XXI, s. 11074.

¹⁹ Ayhan Yalçın, *a.g.e.*, s. 13.

²⁰ Ayhan Yalçın, *a.g.e.*, s. 14.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/5 Fall 2008*

I. yüzyılda bir başka Yunanlı tabip Dioscorides, XVII. yüzyıla kadar kullanılan *De Materia Medica* adlı eserinde beş yüz bitki ilâcını listelemiştir. XV. yüzyılda John Gerard'ın *The Herball or General Historie of Plantes* ve Nicholas Culpeper'in *The English Physician Enlarged* adlı eserleri şöhret kazanmıştır ki bu son ikisi bugün bile Batı'da bitki uzmanları tarafından referans olarak kullanılmaktadır.²¹

İslâm dünyasında ise bizzat *Kur'an-ı Kerim* ve Hz. Peygamberin (s.a.v) döneminden başlayarak devam eden süreçte bitkiler tedavi amaçlı olarak kullanılmış, hatta İslâmî literatürde hadis kaynaklarında "kitabü't-tıb" adında özel bölümler oluşturulmuş ayrıca *Kur'an-ı Kerim*'in işaret ettiği ve Hz. Muhammed'in çeşitli faydaları için tavsiyede bulunduğu birçok bitki, sebze, meyve ve kullanımlarını içeren müstakil "tıbbu'n-nebevî" eserleri oluşturulmuştur.²² Ebu Bekir er-Razi'nin *el-Hâvî* ile *el-Mansûrî* adlı eserleri, İbni Sina'nın *el-Kanun fî't-tıb*, İbni Rüşd'ün *Külliyat fî't-tıb*, ilk eczacılık eserlerinden biri olarak kabul edilen Ebu Reyhan el-Biruni'nin *Kitabu's-Saydale fî't-tıb*, içinde 1712 ilâç terkininin yer aldığı Davud-u Antakî'nin *Tezkire-i Antakî* adlı eserleri gibi İslâm bilginlerinin tıbbâ dair eserleri birçok bitkisel ilâç terkiplerini içermektedir.²³

Bugün bitkisel tıp hâlâ dünya nüfusunun %80inin sağlık bakımından ana kaynağını oluşturmaktadır.²⁴ Bugün de birçok sentetik ve kimyasal ilâcın yanı sıra birçok ilâcın terkininde bitkiler bulunmakta olduğu gibi, turp, enginar, patates, maydanoz, pırasa, ıspanak, sarımsak ve soğan gibi bazı bitkilerin kanseri önleyici ve koruyucu özelliğe sahip olduğu Dünya Sağlık Teşkilatının (WHO) bir raporunda neşredilmiştir.²⁵ Son zamanlarda yapılan bir araştırmaya göre günümüzde Amerikalıların üçte biri bitkisel tamamlayıcılar ve diğer bitkisel ürünleri kullanmaktadır ve bu ABD'de Dietary Supplement Health and Education Yasası'nın 1994'de kongreden geçmesiyle

²¹ Earll Mindell, *a.g.e.*, çev. Yeşim Özkardeşler Şallı, s. 27-28.

²² Tıbb-ı Nebevî hakkında geniş bilgi için bk. Ayhan Tekineş, "Alternatif İslâmî Tıp 'Tıbb-ı Nebevî'", *Divan Dergisi*, S. 4, 1998/1, s. 57-72.

²³ Ayhan Yalçın, *a.g.e.*, s. 15.

²⁴ Earll Mindell, *a.g.e.*, çev. Yeşim Özkardeşler Şallı, s. 28.

²⁵ Ayhan Yalçın, *a.g.e.*, s. 15.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/5 Fall 2008*

hızlı bir şekilde artmaktadır. Keza tedavi amaçlı olarak bitki kullanımı alternatif tıp literatürü içinde anılır olmuş, geleneksel tedavi metodları yeniden gündeme gelmiştir. Nitekim ABD’de bitkiler dâhil çeşitli alternatif tıp çalışmaları yapmak üzere Ulusal Sağlık Enstitüleri çatısı altında Alternatif Tıp Bürosu kurulmuştur.²⁶ Keza İngiltere, Almanya, Fransa, Çin ve Japonya gibi ülkelerde bitkilerin tedavi amaçlı kullanımı geçerli tedaviler olarak tanınmıştır. Özellikle Almanya’da bitkisel tıp çok yaygın olarak kullanımdadır ve konuyla ilgili ayrı bir hükümet kurumu bulunmaktadır. Tüm Avrupa’da bitkisel ilaçlar ile reçetesiz ilaçlar yan yana satılmakta, doğal ürün marketlerinde, birçok geleneksel eczanede, süpermarketlerde hatta yer yer doktor muayenehanelerinde serbestçe kullanılmaktadır.²⁷ Ülkemizde de benzer durum söz konusudur, hatta şifalı bitkilerin ayrı ya da terkip hâlinde kullanımı çok daha eskidir ve aktarlarda öteden beri satılmakta, son zamanlarda büyük marketlerde oluşturulan aktar bölümlerinde de yer almaktadır.

Her şeye rağmen bitkilerin şifa amaçlı kullanımında, hâlâ bazı sıkıntılar olmakla birlikte, istisnalar hariç yan tesir olarak ciddi hiçbir vaka görülmemiştir. Bitkisel uygulamalar ülkemizde öteden beri var olmakla birlikte bunlar daha ziyade halk arasında kolay tanı konulabilen hafif rahatsızlıklarda, rejim ve diyet, güçlendirici ve vitamin amaçlı uygulamalarda, bazı yara ve yaralanmaların tedavisinde kullanılmakta, her çeşit ciddi hastalıklarda doktorlara başvurulmaktadır. Bu da toplumumuzun ne geleneksel ne de modern tıbbı dışlamaksızın her ikisini de dengeli bir şekilde bir insanlık tecrübesi olarak kullandığını göstermesi açısından sevindirici bir durumdur.

Şifalı bitkiler literatüründe nar genellikle besleyici ve tedavi edici ilaç ve panzehir olarak oral yoldan çeşitli karışımlarla birlikte yenilen ve içilen, buna ilâveten haricen merhem olarak kullanılan bir meyvedir. Narın sadece meyvesi değil, çiçeği, çekirdekleri, suyu, kabukları, ağacının gövde, dal ve kök kabukları çeşitli

²⁶ Earll Mindell, *a.g.e.*, çev. Yeşim Özkardeşler Şallı, s. 8.

²⁷ Earll Mindell, *a.g.e.*, çev. Yeşim Özkardeşler Şallı, s. 7, 13.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic*

Volume 3/5 Fall 2008

şekillerde karışımlar hâlinde tıbbî olarak da kullanılmıştır.

Narın genel olarak vücudu ve kalbi kuvvetlendirme, ishali kesme, şerit düşürme, burun poliplerine faydalı olma gibi yararları bulunmakta ise de mide ve bağırsak hastalığı olanların, küçük çocuklar ve hamilelerin fazla kullanmamaları önerilmiştir.²⁸

İbn Kayyim el-Cevziyye *Zâdü'l-meâd* adlı eserinin "Tıbbü'n-nebi" bölümünde narla ilgili tedavi amaçlı bilgiler vermiştir.²⁹ Ancak o, temel amacı olmadığından zikrettiği bitkilerin kullanım tariflerini vermediği için bu eser pratik kullanım açısından eksiktir. O narı, tatlı nar, ekşi nar ve nar suyu şeklinde gruplandırarak faydalarından ve ne tür hastalıkların tedavisinde kullanıldığından bahsetmiştir. Onun verdiği bilgilere göre, tatlı nar, mide için yararlıdır ve içindeki şeffaf tutuculuk özelliği ile mideyi kuvvetlendirir. Boğaza, göğse, akciğerlere fayda verir ve öksürüğe iyi gelir. Midede çabuk çözüldüğü için hazmı kolaydır, ancak midede hafif bir hareket ve gaz meydana getirir, şehvete yardımcı olur ve bu yüzden hummalılara (ateşli hastalığı olanlara) iyi gelmez. Nar suyu, karnı yumuşatır, rahatlatır. Suyu içindeki zarla birlikte çıkarılıp bal ile merhem kıvamına gelinceye kadar pişirilip göze sürme gibi çekilirse gözdeki sarılığı keser; diş etlerine sürüldüğünde diş eti tahrişine iyi gelir. Nar çekirdeği balla birlikte merhem şeklinde dolama (tırnak iltihabı) ve cerahatli yaraların tedavisinde faydalıdır. Keza nar çiçeği de cerahatli yaralar için kullanılır. Ekşi nar, mide yanmalarına karşı faydalıdır. Diğer narlardan daha fazla idrar söktürür, safrayı teskin eder, ishali keser, kusmayı engeller, kabıza faydalıdır. Keza karaciğer hararetini söndürür, azaları güçlendirir, safradan kaynaklanan

²⁸ Ayhan Yalçın, *a.g.e.*, s. 582; Turhan Baytop, *Farmakognozi Ders Kitabı*, II, İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Yayınları, İstanbul, s. 208; Hasan Günaydın, *Kur'an Işığında Faydalı Gıdalar ve Beslenme*, İstanbul 1995, s. 137; [http:// www. alewitschegeinde.com /tahtacılar /hekimlik.html](http://www.alewitschegeinde.com/tahtacılar/hekimlik.html); [http:// www.efe09.com/bitkiler.htm](http://www.efe09.com/bitkiler.htm); [http:// www.Sevdamsin.com/Saglik/GidaRehberi/Nar.asp](http://www.Sevdamsin.com/Saglik/GidaRehberi/Nar.asp)

²⁹ bk. İbn Kayyim el-Cevziyye, *a.g.e.*, V, s. 29.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic*

Volume 3/5 Fall 2008

hafakanlara, kalp ve mide ağzındaki ağrılara iyi gelir, mideyi güçlendirir.³⁰

İbn Kayyim el-Cevzî'nin belirttiğine göre, mayhoş nar taneleri, çam ağacı kozalağının ilâç olarak kullanılması esnasında görülebilen yan tesirlerin panzehiri olarak da kullanılır.³¹ Piyasada satılmakta olan şifalı bitkilerle ilgili eserlerin -son yıllarda yayınlanan bir kaç hariç- hemen hepsi İslâmî tıp geleneğine ait Arapça ve Osmanlıca eserlerin kısmen tercümelerinden veya alıntularından derlenmiş eserlerdir. Bunlardan bazılarının ön sözünde hangi eserlerden istifade edildiğinden bahsedilmiş, ancak hastalıkların tedavisinde önerilen çeşitli bitkisel karışımların kaynakları tek tek gösterilmemiştir. Buna ilâveten karışımların nasıl yapılacağı, doz ve ölçüleri de pek net değildir. Bu açıdan itimat telkin etmemektedirler. Bu çalışmada sözü edilen eserlerden sadece üç tanesi seçilerek hazırlanışları zikredilmeksizin, çeşitli hastalıkların tedavisinde önerilenler içinde nar ve onunla ilgili diğer unsurların yer aldığı tertipler gruplandırılmıştır.

Nar Böbrek yaralarında tatlı narın bol bol yenilmesi önerilmektedir.³² Göz ağrısına karşı, ekşi nar taneleri, mercimek ve gül suyundan oluşan terkip göz kapakları üzerine yarım saat kadar konmak suretiyle uygulanmaktadır.³³ Göz kaşıntısında ise nar usaresi pişirilerek süzöldükten sonra hazırlanan sıvının sürme şeklinde göze sürülmesi önerilmektedir.³⁴ Dış basura karşı ekşi nar ile sirkeden,³⁵ kellik tedavisinde ise ekşi nar ile zeytinyağından oluşan bir terkip kullanılmaktadır.³⁶ Keza kalp çarpıntısına karşı nar tanelerinin dövülerek damıtılmış suyla şurup hâlinde içilmesi önerilmektedir.³⁷

³⁰ İbn Kayyim el-Cevziyye, *a.g.e.*, V, s. 43.

³¹ İbn Kayyim el-Cevziyye, *a.g.e.*, V, s. 19-20.

³² H. Arif Pamuk, *İbn Sina'dan Terkipler Şifalı Bitkiler ve Emraz*, 3. baskı, Pamuk Yayınları, İstanbul 1974, s. 36.

³³ Ayhan Yalçın, *a.g.e.*, s. 165.

³⁴ Seyyid Ahmed Tillovî, *Dertlere Deva Şifalı Bitkiler Ansiklopedisi*, s. 171.

³⁵ Ayhan Yalçın, *a.g.e.*, s. 71.

³⁶ Ayhan Yalçın, *a.g.e.*, s. 259.

³⁷ Seyyid Ahmed Tillovî, *a.g.e.*, s. 107.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic*

Volume 3/5 Fall 2008

Karaciğer zafiyetine ve mide kanamalarına karşı ekşi nar tanelerinin, nefes tıkanmasında ekşi nar taneleri ve nar kabuğunun bulunduğu terkinin yenilmesi; kulak ağrısına ise tatlı nar tanelerinin yer aldığı terkinin haricen kullanılması tavsiye edilmiştir.³⁸

Nar çiçeği İshal ve kusmaya karşı 50 g nar çiçeği ile diğer bitkisel maddelerden oluşan bir terkinin sıvı hâlinde³⁹ veya sadece nar çiçeğinin suyla kaynatılarak birer çorba kaşığı içilecek şekilde kullanılması tavsiye edilmektedir.⁴⁰

Diş eti kanamalarına, yaralarına ve diş etrafındaki kireçlenmelerine karşı nar çiçeği ile diğer bitkisel maddelerden oluşan terkinin merhem hâlinde günde birkaç defa dişlere sürülmesi önerilmektedir.⁴¹

Nar çiçeği, cinsel gücü artırmada Aşıkıye Macunu'nun (Paşa Macunu) terkininde yer almakta olduğu gibi,⁴² keza nar çiçeğinin hamile kalmak için diğer karışım maddeleriyle birlikte balla karıştırılarak tablet hâlinde yutulması;⁴³ idrar yolu kanamalarında diğer karışımlarla sıvı hâlde içilmesi⁴⁴ ve küçük dil şişmesi veya yara olmasına karşı diğer karışımlarla birlikte sıvı hâlde gargara yapılması önerilmektedir.⁴⁵

Nar çiçeği, parmak uçları veya tırnaklarda oluşan şişlik, egzema ve yaralara karşı diğer karışımlarla birlikte lapa hâlinde kullanılır.⁴⁶

Nar kabuğu Nar kabuğunun, bağırsak iltihabına (kolit) karşı diğer karışımlarla birlikte balla macun hâline getirilerek yutulması,⁴⁷ şerit / tenya düşürülmesinde çay şeklinde kaynatılarak içilmesi,⁴⁸ mesane kurdu

³⁸ Seyyid Ahmed Tillovî, *a.g.e.*, s. 263, 287, 370, 384, 386.

³⁹ H. Arif Pamuk, *İbn Sina'dan Terkipler Şifalı Bitkiler ve Emraz*, s. 24.

⁴⁰ Ayhan Yalçın, *a.g.e.*, s. 208.

⁴¹ H. Arif Pamuk, *a.g.e.*, s. 51-52; Seyyid Ahmed Tillovî, *a.g.e.*, s. 135-136.

⁴² Seyyid Ahmed Tillovî, *a.g.e.*, s. 308-309.

⁴³ H. Arif Pamuk, *a.g.e.*, s. 59-60; krş. Seyyid Ahmed Tillovî, *a.g.e.*, s. 205.

⁴⁴ H. Arif Pamuk, *a.g.e.*, s. 69.

⁴⁵ H. Arif Pamuk, *a.g.e.*, s. 82-83.

⁴⁶ H. Arif Pamuk, *a.g.e.*, s. 121.

⁴⁷ H. Arif Pamuk, *a.g.e.*, s. 32.

⁴⁸ Ayhan Yalçın, *a.g.e.*, s. 62.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic*

Volume 3/5 Fall 2008

düşürülmesinde taze fındık, kimyon tozu ve sarımsak yağından oluşan terkinin macun hâlinde yutulması,⁴⁹ dış basur tedavisinde ise ekşi nar kabuğunun kaynatılarak veya ekşi nar kabuklarının diğer karışım maddeleriyle birlikte çay hâlinde hazırlanarak içilmesi önerilmiştir.⁵⁰

Nar kabuğu, fitık hastalığına karşı hazırlanan karışımda yer aldığı gibi,⁵¹ menenjit tedavisinde⁵² de tavsiye edilmiştir. Nar kabuğu, rahim mayası,⁵³ bel gevşekliği tedavisinde önerilmekte,⁵⁴ keza nar kabuğunun da kullanıldığı bir karışımdan elde edilen merhem kolların çıkmasını önlemede etkili olduğu belirtilmektedir.⁵⁵

Frengi tedavisinde nar kabuğu, mazı ve sudan oluşan ilâçtan birer çorba kaşığı yenilmesi;⁵⁶ iltihaplı yaraların tedavisinde nar kabuğu ile hazırlanan karışımdan toz hâlinde yaralar üstüne serpilmesi;⁵⁷ saç - sakal ağarmasında nar kabuğu, mazı, tane karanfil ve zeytinyağından oluşan terkinin saç ve sakallara sürülüp iki saat sonra Arap sabunuyla yıkanması;⁵⁸ uçukların tedavisinde nar kabuğunun suyla kaynatıldıktan sonra uçukların ıslatılması;⁵⁹ ağız içi yaralarının tedavisinde ise nar çiçeğinin suyla birlikte kaynatılarak gargara yapılması önerilmiştir.⁶⁰

Nar kabuğu suyu, dil şişkininde ve sonradan olan kekemeliğin tedavisinde kullanılmıştır.⁶¹ Ayrıca dil büyümesine karşı nar kabuğu, şeftali ve sudan oluşan terkinin sıvı hâlde gargara yapılması önerilmiştir.⁶²

⁴⁹ Seyyid Ahmed Tillovî, *a.g.e.*, s. 299.

⁵⁰ Ayhan Yalçın, *a.g.e.*, s. 67-68.

⁵¹ H. Arif Pamuk, *a.g.e.*, s. 59; Ayhan Yalçın, *a.g.e.*, s. 149; Seyyid Ahmed Tillovî, *a.g.e.*, s. 157.

⁵² Seyyid Ahmed Tillovî, *a.g.e.*, s. 357.

⁵³ H. Arif Pamuk, *a.g.e.*, s. 105-106; Ayhan Yalçın, *a.g.e.*, s. 354; krş. Seyyid Ahmed Tillovî, *a.g.e.*, s. 416.

⁵⁴ Ayhan Yalçın, *a.g.e.*, s. 78.

⁵⁵ Seyyid Ahmed Tillovî, *a.g.e.*, s. 279.

⁵⁶ Ayhan Yalçın, *a.g.e.*, s. 151.

⁵⁷ H. Arif Pamuk, *a.g.e.*, s. 138; Ayhan Yalçın, *a.g.e.*, s. 457.

⁵⁸ Ayhan Yalçın, *a.g.e.*, s. 374.

⁵⁹ Ayhan Yalçın, *a.g.e.*, s. 432.

⁶⁰ Ayhan Yalçın, *a.g.e.*, s. 22.

⁶¹ H. Arif Pamuk, *a.g.e.*, s. 54.

⁶² Ayhan Yalçın, *a.g.e.*, s. 124.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic*

Volume 3/5 Fall 2008

Narın kök kabuklarının kaynatılarak domalan mantarıyla karıştırılıp lapa hâlinde yemekten önce birer çorba kaşığı yenmesinin kanser tedavisine iyi geldiği ifade edilmiştir.⁶³

Nar suyu Nar suyu, göz sulanmalarına karşı hazırlanan terkipte kullanılır ve hazırlanan terkip sürme hâlinde göze sürülür.⁶⁴ Ergenlik sivilcelerinin giderilmesinde ekşi nar suyu sirke ile birlikte karıştırılarak⁶⁵ veya nar kabuğu suyla kaynatılıp gül suyu ile karıştırılarak sivilcelerin üstüne sürülür.⁶⁶

Nar suyu, ülserin tedavisinde arpa suyu ile birlikte tavsiye edilirken⁶⁷ iştahsızlığın giderilmesinde ekşi nar suyunun nane, bal ve sudan oluşan karışımının,⁶⁸ sarılıkta ise nar suyunun erik ve karpuzdan oluşan terkiбинin içilmesi önerilmiştir.⁶⁹ Ayrıca nar suyu kozmetik amaçlı olarak “havuçlu maske” diye adlandırılan kuru ciltler için besleyici olarak önerilen bir terkipte de kullanılmaktadır.⁷⁰

Nar şerbeti Bayılma⁷¹ ve ülser tedavisinde nar şerbetinin bardak bardak içilmesi önerilmiştir.⁷²

Bütün bunlara ilâveten frengi hastalığı, mafsâl ağrıları, tıkanıklıklar, hazımsızlık ve kulunca karşı tavsiye edilen çördük çayının terkiбинde tatlı nar taneleri; cinsel gücü artırmaya, takatsizliğe, kansızlığa, mide rahatsızlıklarına karşı tavsiye edilen hüthüt çayının terkiбинde nar kabuğu; idrar söktürmeye, menopoz dönemlerine ve cinsel gücü artırmaya karşı tavsiye edilen meneviş çayının terkiбинde nar çiçeği ve baş ağrıları ile kalp çarpıntısına karşı tavsiye edilen nergis çayının terkiбинde nar suyu bulunmaktadır.⁷³

⁶³ Seyyid Ahmet Tillovî, *a.g.e.*, s. 256.

⁶⁴ H. Arif Pamuk, *a.g.e.*, s. 62.

⁶⁵ Ayhan Yalçın, *a.g.e.*, s. 143.

⁶⁶ Seyyid Ahmed Tillovî, *a.g.e.*, s. 150.

⁶⁷ H. Arif Pamuk, *a.g.e.*, s. 91.

⁶⁸ Ayhan Yalçın, *a.g.e.*, s. 212.

⁶⁹ Ayhan Yalçın, *a.g.e.*, s. 384.

⁷⁰ Seyyid Ahmed Tillovî, *a.g.e.*, s. 195.

⁷¹ H. Arif Pamuk, *a.g.e.*, s. 34.

⁷² H. Arif Pamuk, *a.g.e.*, s. 91-92.

⁷³ Seyyid Ahmed Tillovî, *a.g.e.*, s. 475, 479, 484, 485.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/5 Fall 2008*

Günümüzde ise tıpta özellikle tenya düşürmek için nar kabuğundan yapılan ilâçlar kullanılmaktadır.⁷⁴

Rüya tabirlerinde nar

Gerek klâsik kaynaklarda gerekse günümüzde halk arasında yaygın olarak kullanılan rüya tabirleriyle ilgili eserlerde narla ilgili rüyaları, nar meyvesi, nar taneleri, nar suyu ve nar ağacı görmek şeklinde gruplandırmak mümkündür.

Nar suyu ile ilgili rüyalarda nar suyunu sıkıp içmek; nar ağacı ile ilgili rüyalarda ise nar ağacını, dikenlerini ve nar ağacını keserken görmek gibi detaylar yer almaktadır. Ayrıca rüyayı gören kimsenin meslek ve sosyal konumuna göre de rüya yorumlarının değiştiği görülmektedir.

Eski, yeni bütün rüya tabiri eserlerinde görülen ilginç ortak noktalardan biri rüyayı görenlerin daha ziyade erkeklerin olması, bu rüyaların erkekler üzerinden yorumlanması -en azından nar ile ilgili rüyalarda- ve kadınların narla ilgili rüyalarına hiç yer verilmemiş olmasıdır. Bunun sebebi, geçmişten günümüze kadınların rüya ve en azından narla ilgili hiç rüya görmemeleri veya gördükleri rüyaları hiç merak etmemeleri olmalıdır. İnsan rüya gören bir varlık olduğu için böyle bir şeyin olması hem insanın genel zihnî ve psişik yapısına hem de özelde kadının duygusal ve tecessüslü yapısına aykırı olduğu için neredeyse imkânsızdır. Bu itibarla bunun başka sebepleri olmalıdır. Bunun nedeni, doğu toplumlarının müşterek özelliklerinden olan ataerkil sosyal yapılanmada erkeklerin baskın rolü ve kadınların geri planda yer alması şeklindeki yaygın zihniyet olmalıdır. Buna ilâveten, kadınların okuryazarlık düzeyiyle alâkalı olarak rüya tabiri yazan kadın yazarların bulunmayışı, kadınların gördükleri rüyaları daha ziyade kendi aralarında rüya tabiriyle tanınmış kadınlardan öğrendikleri, bu kadın tabircilerin de ya okuryazar olmadıkları ya da okuryazar olsalar bile bu rüyaları kadınların iffetiyle alâkalandırarak kayda almadıkları, bu düşünce olmasa bile, kadınların kitap yazma geleneğinin

⁷⁴ Ayhan Yalçın, *a.g.e.*, s. 582.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/5 Fall 2008*

çok az olması, rüya gören kadınların rüyalarını konunun ehli olan erkek tabircilere sormaktan çekindikleri ve bu yüzden kayıtlara geçmediği, bu noktada erkeklerin daha rahat davranıp rüyalarını tabircilere anlatarak kayıtlara geçmesine sebep oldukları şeklinde entelektüel hayatla ve kadının sosyal hayattaki yeriyle ilgili gerekçeler de zikredilebilir.

Genelde rüyaların, özelde narla ilgili rüya ve tabirlerin zengin çeşitliliğe ve muhtevaya sahip olması, bunların modern anlamda olmasa bile bir araştırma ve gözleme dayandığını, diğer bir ifadeyle, hayal ve kurgu mahsulü değil, gözlem, anlatı ve bir tür mülakata dayalı empirik çalışmalar olduğunu göstermektedir. Bu durum İslâm dünyasındaki klâsik rüya tabirleri eserleri için geçerlidir. Ancak bununla birlikte sonraki yazarların öncekilerden alıntılar yaptıkları, fakat bunlara ilâvelerde bulunarak geliştirdikleri de görülmektedir. Halk arasında yaygın olan günümüz rüya tabirlerinin hemen hepsi klâsik İslâmî kaynaklardan aynen veya kısmen tercüme edilmiş eserlerdir.

Klâsik kaynaklarda narla ilgili rüya tabirleri

Narla ilgili yorumları şöyle gruplandırarak açıklamak mümkündür:

Nar görmek Rüyada nar görmeyle ilgili yorumların en eskisi Cafer es-Sadık'a (ö. 148/765) dayandırılmaktadır. Nitekim Cafer es-Sadık, rüyada tatlı nar görmeyi, çok mal, iyi ahlâklı kadın ve mamur şehir olarak üç şekilde tabir etmiştir.⁷⁵ Ondan sonraki ilgili rüya tabirleri kısmen bu genel çerçevede detaylandırılarak yorumlanmıştır. Meselâ Nablûsî (ö. 1050/1143) ve İbn Şirin'e göre tatlı nar görmek, genelde birikmiş çok mala, tüccar kimse için kârlı kazanca, bazen kadına, erkek çocuğa, gören kimsenin evlâdından veya hanımından gelecek bir iyiliğe veya mamur bir şehre işaret eder.⁷⁶ Nablûsî'nin naklettiği

⁷⁵Halil b. Şahin, *el-İşârât fî ilmî'l-ibârât*, I, Mısır (en-Nablûsî haşiyesinde) 1359/1940, s. 382.

⁷⁶Abdulganî en-Nablûsî, *Ta'tîru'l-enâm fî ta'bîri'l-menâm*, I, Mısır 1359/1940, s. 323; Muhammed b. Sirin, *Müntehabü'l-keâm fî tefsîri'l-ehlâm*, II, Mısır (en-Nablûsî haşiyesinde) 1359/1940, s. 223; Halil b. Şahin, *a.g.e.*, a.y.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/5 Fall 2008*

zayıf bir yoruma göre ise tatlı nar helâl rızka işarettir.⁷⁷ Bunun yanı sıra kırmızı tatlı nar, sevinç ve mutluluk olarak tabir edilirken, mevsimli veya mevsimsiz ekşi nar görmek veya yemek hoş karşılanmamış haram mal, üzüntü, sıkıntı veya zayıf bir yoruma göre korku ve yolculuğa işaret olarak yorumlanmıştır.⁷⁸

Rüyada nar görmek, yönetim ve ticaret hayatıyla da ilişkilendirilerek tabir edilmiştir. Nitekim rüyasında nar gören kimse idareci konumunda ise mamur bir şehre yönetici olacağı,⁷⁹ veya bir melik için bir şehri, reis için bir köyü ifade ettiği şeklinde⁸⁰ tabir edilmiştir. Hükümdarın rüyasında nar kırıldığını görmesi bir şehri fethedeceği şeklinde tabir edilirken, narın kabuğunun şehrin surlarına, tanelerinin şehrin halkına, içinin de o şehrin mallarına işaret olduğu ifade edilmiştir.⁸¹ Buna ilâveten erkek ya da yönetici durumunda olan bir kimse rüyasında nar görürse bunun erkek evlâda ve nüfuzunun keskin olacağına delâlet ettiği belirtilmiştir.⁸² Mevsiminde tatlı nar yemek, Cabir el-Mağribî tarafından, gören kimsenin bin dinar (altın lira) en azından beş yüz dinar kazanacağı şeklinde tabir edilmiş;⁸³ rüyada bir tek nar görmek ise İsmail el-Eş'as tarafından, rüyayı gören tüccar ise on bin dirhem, fakir bir kişi ise bir ile on dirhem kazanacağı şeklinde yorumlanmıştır.⁸⁴ Benzer şekilde kırmızı nar taneleri görmenin çok veya bin dinara; beyaz nar taneleri görmenin ise çok veya bin dirheme (gümüş lira) işaret ettiği belirtilmiştir.⁸⁵ Kırmızı taneli nar görmenin bin dinar, beyaz taneli nar görmenin bin dirhem kazanmaya işaret olduğu yorumunu İbn Şahin zayıf bulmuştur.⁸⁶

⁷⁷ en-Nablûsî, *a.g.e.*, I, s. 323.

⁷⁸ en-Nablûsî, *a.g.e.*, a.y.; İbn Sirîn, *a.g.e.*, II, s. 223; İbn Şahin, *el-İşârât fî ilmî'l-ibârât*, I, s. 382-383.

⁷⁹ İbn Sirîn, *a.g.e.*, a.y.

⁸⁰ İbn Şahin, *a.g.e.*, I, s. 382.

⁸¹ en-Nablûsî, *a.g.e.*, I, s. 323.

⁸² İbn Şahin, *a.g.e.*, I, s. 383.

⁸³ İbn Şahin, *a.g.e.*, I, s. 382.

⁸⁴ Halil b. Şahin, *a.g.e.*, I, s. 382.

⁸⁵ en-Nablûsî, *a.g.e.*, a.y.; İbn Sirîn, *a.g.e.*, II, s. 223; İbn Şahin, *a.g.e.*, I, s. 382.

⁸⁶ İbn Şahin, *a.g.e.*, I, s. 383.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/5 Fall 2008*

Mevsimi dışında kışın nar yemenin dayak yemek olarak tabir edildiği de olmuştur.⁸⁷ Nar kadın olarak da yorumlanmıştır. Nitekim İbn Şirîn, rüyada elinde nar gördüğünü söyleyen kimseye, bunun “evleneceği kadın”a işaret ettiğini bildirmiştir.⁸⁸ Nablûsî, narın kadın olarak tabir edilmesi hâlinde bunun güzel kadına, çürük olmayan sağlam narın bekâr kadına, kırılmış narın ise dul kadına işaret ettiğini ifade etmiştir.⁸⁹

Nar kabuğu yemek Gören kimsenin hastalıktan kurtulacağına işaret sayılmıştır.⁹⁰

Nar satmak Rüyasında nar sattığını gören bir erkeğin dünyayı ahirete tercih ettiği ifade edilmiştir.⁹¹

Nar suyunu sıkıp içmek Erkeğin kendisi veya hem kendisi hem de ailesi için nafakasına işaret ettiği şekilde tabir edilmiştir.⁹²

Nar ağacı Nar ağacı toplum içinde saygın, hayırsever, dindar erkek olarak; dikenleri ise kişinin günahlardan sakınmasına işaret olarak tabir edilmiştir.⁹³ Nablûsî'ye göre rüyada nar ağacı görmek hükümdar için diğer sultanlara galip gelmeye, tüccar için ticaretinin artacağına işarettir.⁹⁴

Nar ağacını kesmek Gören kimsenin sıla-i rahim yapmadığı yani akrabalık ilişkilerini ihmal ettiği şekilde tabir edilmiştir.⁹⁵

İncelenen klâsik eserler içinde sadece İbn Şahin kadının rüyasında nar görmesini konu edinmiş ve kadının rüyasında nar görmesini ziynet (süs) eşyası olarak yorumlamıştır.⁹⁶

⁸⁷ İbn Şahin, *a.g.e.*, I, s. 382.

⁸⁸ İbn Sirîn, *a.g.e.*, a.y.

⁸⁹ en-Nablûsî, *a.g.e.*, a.y.

⁹⁰ en-Nablûsî, *a.g.e.*, a.y; İbn Sirîn, *a.g.e.*, II, s. 223.

⁹¹ en-Nablûsî, *a.g.e.*, a.y; İbn Sirîn, *a.g.e.*, II, s. 223.

⁹² en-Nablûsî, *a.g.e.*, a.y; İbn Sirîn, *a.g.e.*, II, s. 223; İbn Şahin, *a.g.e.*, I, s. 383.

⁹³ en-Nablûsî, *a.g.e.*, a.y; İbn Sirîn, *a.g.e.*, II, s. 206; İbn Şahin, *a.g.e.*, I, s. 361.

⁹⁴ en-Nablûsî, *a.g.e.*, a.y.

⁹⁵ en-Nablûsî, *a.g.e.*, a.y; İbn Sirîn, *a.g.e.*, II, s. 206.

⁹⁶ en-Nablûsî, *a.g.e.*, a.y; İbn Sirîn, *a.g.e.*, II, s. 223.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/5 Fall 2008*

Dönemin tercüme zihniyetini yansıtması bakımından Seyyid Süleyman el-Hüseyinî'nin yazdığı *Kenzu'l-menâm, Mükemmel ve Mufassal Rüya Tabirnamesi* adlı eserindeki nar görmekle ilgili yorumlar büyük ölçüde Nablusî ile İbn Şirin'den nakillerden oluşmaktaysa da yer yer başka kaynaklardan da istifade edilmiştir.⁹⁷ Bununla birlikte kısmen farklı veya detaylandırılmış bazı rüya yorumları da bulunmaktadır. Meselâ Süleyman el-Hüseyinî, vaktinde veya vakitsiz nar ağacından nar topladığını görmenin hayırlı olmadığını, tatlı narı kabuğuyla veya içindeki zarlarıyla birlikte yediğini görmenin kişinin malının faydasını göreceğine işaret olduğunu belirtmiştir.⁹⁸ Keza o, İsmail el-Eş'as'ın tabirlerini nakleder. Buna göre padişahın bir tane nar aldığını veya bulduğunu ya da yediğini görmesi bir ülkeyi alacağına işarettir. Böyle bir rüyayı gören memur ise mamur bir şehre vali veya hâkim olacağına, tüccar ise çok para kazanacağına, esnaf ise ticareti artacağına, fakir ise eline az miktarda para geçeceğine işarettir.⁹⁹

Bazı rüya tabircilerine göre rüyasında nar gören, ya zengin bir kadınla evlenir ya eline toptan para geçer ya da çocuğu olur yahut da hanımı veya evlâdı yüzünden hayır görür.

Bir narı kırıp yediğini gören kimse bir cariyeye alır. Bu kişi memur ise padişahın eline mal geçer. Böyle bir rüya gören kimse dedikoducu bir tip ise dayak yer ve ceza alır. Rüyasında bir narı açtığını gören kimse daha önce hiç görmediği bir ülke veya şehre gider, ancak bu nar ekşi ise o yere gittiği için sıkıntıya girer, üzülür.¹⁰⁰

Ebu Sa'îd el-Vaiz'in nar ile ilgili tabirleri benzer olmakla birlikte daha derli topludur. Ona göre rüyada nar görmek kadın için ziynete; erkek için evlâda; memur olanlar için görevinde terfi edeceğine; vali (yönetici) için nüfuzunun etkili ve keskin olacağına; tüccar için çok kâr edeceğine; köylü için yaptığı ürünün bol ve bereketli

⁹⁷Seyyid Süleyman el-Hüseyinî, *Kenzu'l-menâm, Mükemmel ve Mufassal Rüya Tabirnamesi*, Necm-i İstikbal Matbaası, İstanbul 1341, III, s. 645, 668.

⁹⁸Süleyman el-Hüseyinî, *a.g.e.*, III, s. 668.

⁹⁹Süleyman el-Hüseyinî, *a.g.e.*, III, s. 668.

¹⁰⁰Süleyman el-Hüseyinî, *a.g.e.*, III, s. 669.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/5 Fall 2008*

olacağına işaret eder. Taneleri kırmızı tatlı nar görmek helâlından altın paraya, taneleri beyaz tatlı nar görmek helâlından gümüş paraya, beyaz ve ekşi nar görmek ise haram mala işarettir. Sıhhatli bir erkeğin ekşi nar yediğini görmesi hasta olacağına, hasta bir adamın nar yediğini görmesi eline mal geçeceğine işarettir.¹⁰¹

Günümüzde yaygın olan Türkçe eserlerde narla ilgili yorumlar

Günümüzde halk arasında kullanılmakta olan rüya tabirlerinin bir kısmı tercüme, bir kısmı da derleme eserlerdir. Bu eserlerde narla ilgili rüya tabirlerinin Arapça ve Osmanlıca eserlere nispetle daha kısa olduğu göze çarpmaktadır. Ancak günümüz Türkçe rüya tabirlerinde az da olsa orijinal yorumlar bulunmaktadır. Türkçe eserlerdeki söz konusu rüya yorumlarını genel olarak şöyle sıralamak mümkündür:

Nar görmek Narla ilgili rüyalar genel olarak kilitli sandık, bal arısı ve petek, altın ve gümüş, zevce ve yolculuk gibi çeşitli şekillerde tabir edilmiştir.¹⁰²

Cafer Sadık'a göre, toplu mala, salih kadına ve mamur memlekete;¹⁰³ İbn Arabî'ye göre mevsiminde nar görmek mala ve kadına veya paraya, mevsimi dışında tatlı nar görmek, hastalık ve sıkıntıya işarettir.¹⁰⁴ Diğer bazı eserlere göre nar veya tatlı nar görmek, birikmiş mala / servete, çocuk sayısının artmasına, kısır kadının doğurmasına,¹⁰⁵ uzun zamandan beri görüşülmeyen bir dostla yakında görüşmeye,¹⁰⁶ bol rızık ve zenginliğe bazen de çocuk sahibi olunacağına işaret eder.¹⁰⁷

Nar görmek devlet reisi için şehir ile tabir edilir. Narı kırdığını görmesi o şehri fethedeceğine, narın

¹⁰¹ Süleyman el-Hüseyinî, *a.g.e.*, III, s. 669.

¹⁰² Mustafa Necati Bursalı, *İslamî Rüya Tabirleri Ansiklopedisi*, Çelik Yayınları, İstanbul, ts., s. 670.

¹⁰³ Mustafa Necati Bursalı, *a.g.e.*, s. 669.

¹⁰⁴ Muhyiddin İbn Arabî, *Rüya Tabirleri*, çev. Rahmi Serin, Pamuk Yayınları, İstanbul, ts., s. 185.

¹⁰⁵ Şükran Gökner, *Rüya Tabirleri*, Kitsan Yayınları, İstanbul, ts., s. 276.

¹⁰⁶ H. Saygılı, *Rüya Yorumları*, Nabu Yayınları, İstanbul 2001, s. 211.

¹⁰⁷ Yusuf Tavashı, *Ansiklopedik Rüya Tabirleri*, Tavashı Yayınları, İstanbul 1996, s. 393.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic*

Volume 3/5 Fall 2008

kabukları o şehrin surlarına, taneleri halkına ve içi de şehrin malına işarettir.¹⁰⁸

Nar tanelerini elinde görmenin, kolayca elde edilecek mala; yerden nar tanesi toplamanın ise zahmetle elde edilecek mala işaret olduğu belirtilmiştir.¹⁰⁹

Nar yemek büyüklere hizmet etmeye veya yolculuğa; tatlısı ekşisi karışık nar görmek, haram mal elde etmeye yorulmuştur.¹¹⁰

Ekşi nar İbn Arabî her mevsimde hastalık ve sıkıntıya işaret olduğunu ifade etmiştir.¹¹¹ Keza ekşi narın, üzüntülü habere, haram mal kazanmaya veya yemeye, gören kimsenin cesaretinin kırılacağına delâlet etmesi şeklinde de yorumlanmıştır.¹¹² Bekârın ekşi nar yediğini görmesi zengin kadınla evleneceğine işaret addedilmiştir.¹¹³

Nar suyu içmek Gören kimsenin nefsiyle yapacağı mücadeleden galip çıkacağına işarettir.¹¹⁴

Nar satmak Kişinin rüyasında nar sattığını görmesi, dünyayı ahirete tercih ettiğine;¹¹⁵ nar ağacından nar toplayıp satması ise dindar bir kimseden ilim öğrenip başkalarına öğreteceğine yorulmuştur.¹¹⁶

Nar ağacı Rüyada nar ağacı görmek, İbn Arabî'ye göre dindar, şerefli zengin kişiye; nar ağacı kesmek ise akraba ziyaretini ihmal etmeye işaret sayılırken;¹¹⁷ diğer bazı Türkçe eserlerde nar ağacı görmek, akrabayı ziyaret etmeye, onlara iyilikte bulunmaya yorulmuştur.¹¹⁸

İbn Arabî nar ağacının dikenlerini gören kimsenin günah ve kötülüklerden uzak duracağını belirtmiştir. Ayrıca nar ağacının dikenlerini gören kişi yetkili bir

¹⁰⁸ Mustafa Necati Bursalı, *a.g.e.*, s. 669.

¹⁰⁹ Şükran Gökner, *a.g.e.*, s. 276.

¹¹⁰ Yusuf Tavaslı, *a.g.e.*, s. 393.

¹¹¹ Muhyiddin İbn Arabî, *Rüya Tabirleri*, çev. Rahmi Serin, s. 185.

¹¹² Şükran Gökner, *a.g.e.*, s. 276; H. Saygılı, *a.g.e.*, s. 211; Yusuf Tavaslı, *a.g.e.*, s. 393.

¹¹³ Mustafa Necati Bursalı, *a.g.e.*, s. 669.

¹¹⁴ Şükran Gökner, *a.g.e.*, s. 277.

¹¹⁵ Muhyiddin İbn Arabî, *a.g.e.*, çev. Rahmi Serin, s. 185.

¹¹⁶ Şükran Gökner, *a.g.e.*, s. 277.

¹¹⁷ Muhyiddin İbn Arabî, *a.g.e.*, çev. Rahmi Serin, s. 185.

¹¹⁸ Şükran Gökner, *a.g.e.*, s. 276.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic*

Volume 3/5 Fall 2008

kimse ise bu rüya onun düşmanlarına üstün geleceğine; tüccar ise mal kazanacağına da işarettir.¹¹⁹

Sonuç olarak nar, *Kur'an*'da bir cennet ve dünya meyvesi olarak zikredilmektedir. Dünya nimeti olarak zikredildiği yerde, üzerine Allah'ın yemin etmiş olduğu zeytinle birlikte yer almaktadır. Allah diğerlerinin yanı sıra bu meyveyi kendi varlık ve birliğine, yaratma, kudret, rızık verme ve ihsan etme sıfatlarına delil olarak zikretmektedir. Hadislerde nar daha ziyade şifa yönüyle ön plana çıkmaktadır. Temelini İslâmî gelenekten alan Halk tababetinde boğaz ağrılarında mide ve bağırsak hastalıklarına, kadın hastalıklarından yaralara, bazı bulaşıcı hastalıklardan şerit düşürmeye kadar birçok hastalığın tedavisinde uygulanan terkiplerde yer almakta ve güçlendirici olarak da kullanılmaktadır. Rüyalarda ise çeşitli şekilleriyle nar görmek olumlu bulunmuş, geneli itibarıyla çocuk, kadın, bereket, servet, makam ve güç elde etmek gibi anlamlara yorulmuştur.

¹¹⁹ Muhyiddin İbn Arabî, *a.g.e.*, çev. Rahmi Serin, s. 185.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/5 Fall 2008*